

Predstavljajte si ogromen filmski studio z različnimi prizorišči; po njih s kavo v rokah tavajo statisti, igralci dobivajo vedno nove in nove scenarije, v katere zbrano strmijo, kamere so na vsakem koraku, vse vrvi in šumi v pričakovanju začetka snemanja. Režiserka na tistem črnem stolčku ni nihče drug kot Lucija Stepančič, njen film pa je absurdno-pravljica-znanstvenofantastična-drama, naslovljena *Tramvajkomanda*. Ravno tak občutek namreč dobimo ob branju njene najnovejše kratkoprozne zbirke, saj je vsaka zgodba novo poglavje, v katerem veljajo vsakič nova, po navadi čudaška pravila, vendar pa se med seboj vseeno povezujejo.

Vsaka zase se zgodbe trudijo, da bi našo realnost postavile na glavo ravno toliko, da bi se nam pred očmi zamajale večne resnice, zato da bi jih lahko avtorica razkrinkala, razgalila in preučila. To ji uspeva tako v kratkih, miniaturnih zgodbah, ki si za poanto vzamejo le nekaj strani, pa tudi v daljših, ki se v like in okoliščine poglobijo. Težko se je odločiti, katere zgodbe zares izstopajo, saj na pomenski in slogovni ravni med seboj nenehno komunicirajo. Njihova glavna značilnost je uporaba metafor na dobeseden način – v zgodbi *Lepe pozdrave iz slonokoščene stolpa* se prebivalci ne morejo načuditi, ko »slonokoščeni stolp požene iz tal na začetku neke deževne pomladi«, in še preden lahko začnemo razmišljati o vseh mogočih skritih pomenih, ki jih ta stolp prinaša, nas Stepančičeva podučí: »Stolp kot simbol seganja proti nebu! Stolp kot simbol privilegirane opazovalne pozicije! [...] Stolp iz pravljic! Stolp iz tarota! Stolp kot falični simbol!« S tem razkrinkava pretencioznost vseh prisiljenih razlag takih in drugačnih metafor in simbolov, zato lahko ostaja družbenokritična na bolj iskreni ravni, taki, ki je bližje premišljeni protestni poeziji kot pa brezumnemu ponavljanju parol.

Opisan način pisanja ji daje možnost, da prevprašuje prazne sodobne vrednote. Zato ne preseneti, da v zgodbi *Nokturno s Trnuljčico in firbci* preigrava zljajnano zgodbo o princeski, ki jo popolnoma predrugači, tako da je bolj podobna grški tragediji s telenovelističnimi zapleti, zato ob omembi Sneguljčice in Pepelke beremo: »Disneyjevim pacientom se niti sanja ne, kako sposobni babnici sta to, kako neznansko presegata melodramatično slaboumni videz, ki so jima ga vdihnili v hollywoodskih studiih za animacijo«. S takimi komentarji avtorica nenehno prebija četrto steno, obenem pa v tekst vnaša družbene pomisleke, ki so vedno na mestu in se uspejo

izogniti moraliziranju. Ko Trnuljčica na začetku zgodbe v sanjah zbeži k rockerju, so vse pravljичne avtoritete (brata Grimm, Bettelheim) zgrožene, saj »Trnuljčica s krvavečim prstkom simbolizira dozorevanje iz dekletca v žensko, ne pa nočne eskapade razigrane nimfomanke«. Stepančič s tako obdelavo materiala pokaže na družbene konstrukte in ničesar ne pusti nedorečenega. Tako je tudi v zgodbi

Zdravlj

enje dolgočasneža

, ko se pojavijo device: »devišta se je težko znebiti, in če se ti enkrat zažre v hišo, se zna še prav nemarno namnožiti vsepovsod, devištvo je nekaj tako neomajnega, da pred njim klecnejo še največji umi.«

Vse zgodbe na svoj način relativizirajo ustaljeno, vsak kliše je postavljen pred ogledalo, vse je presojeno in razgaljeno. V zgodbi *Štrajk nespečnežev* v položaj manjšinske družbene skupine postavi nespečneže in se sprašuje, kako bi se dalo iz tega narediti tematski park, kako bi se jih populariziralo, kako bi se jih dalo izkoriščati in, ne nazadnje, kako bi se jih dalo najbolje razločiti od ostalih marginalnih skupin. Naslovna

T

ramvajkomanda, oddelek za pritožbe

v primež vzame udobnost rutine in družbenih institucij, saj se protagonist v lokalu namesto na stranišče vedno odpravi na skrivni oddelek, kjer lahko po mili volji piše pritožbe nad vsem; obenem pa gre za močno zgodbo o sprijaznjenju ter boju s sabo in z odnosi, ki jih gradimo z drugimi. Nasploh je v srčiki zgodb vedno odnos med dvema, pa naj gre za vprašanje reinkarnacije (

Vsa tista stoletja

), ko se dve duši v različnih življenjih vedno znova tragično romantično najmeta, smrtnosti (

Smrt na ajžlju

), ko po Erazma Predjamskega pride utrujena Smrt, bolezn (

Zdravljenje dolgočasneža

), varanja (

Pod šifro

) ... Kakorkoli obrnemo, nas odnosi določajo, mi pa jih poskušamo čim boljše osmisliti, čeprav pri tem večinoma prav žalostno propademo.

Nič žalostnega pa ni v avtoričinem slogu, ki se energično in neobremenjeno vije skozi strani, natrpne besedne strukture so prevlečene s patino absurda ali fantastike. Pronicljivi komentarji so začinjeni z ironijo, cinizmom in humorjem nasploh (»zato pa je videti tako vsa iz sebe, da bi ji še sam Drakula posodil robček.«). Jezik je nasičen, a na dober način, nalaganje podob eno na drugo učinkuje komično, razbremeni ozračje. Za večjo sočnost poskrbijo pogovorni izrazi, za komunikativnost pa razne opazke in nagovori (»da o tem sploh ne govorimo«, »samo njega se je še manjkalo«).

Tramvajkomanda ne pušča nobenega manevrskega prostora za nakladanje, saj vse prinaša na pladnju, pri tem pa si izmišlja vedno nove scenarije, ki like spravljajo v čisto nemogoče situacije in v katerih so se prisiljeni vprašati o stvareh, pred katerimi bi si sicer zatiskali oči. Vsak simbol je izkoriščen pametno, preudarno in na način, da pokaže na družbene zmote ali ukoreninjene predsodke in sodbe. Kar bi bil lahko – zaradi svoje neposredne in posredne družbene kritike ter nasičenosti besedila – recept za propad, se ob iskrivem humorju izkaže za najboljšo možno potezo.

Avtorica: Veronika Šoster

{fshare id=2774}